

SCHOOL EN LEVEN.

WEEKBLAD

VOOR OPVOEDING EN ONDERWIJS IN SCHOOL EN HUISGEZIN,

ONDER REDACTIE VAN

Verachlijnt elken Donderdag.

JAN LIGTHART EN R. CASIMIR.

Advertentiën 15 cent per regel.

Te Groningen bij J. B. WOLTERS.

Redactie-adres:
Tullinghstraat 4, 's-Gravenhage.

Prijs per jaargang van 52 nummers met
wetenschappelijk bijblad fr. p. p. / 3,90.

TEGEN DREIGEND KWAAD ¹⁾.

Gij allen, onverschillig of ge aan een God geloofd of niet, zult moeten toegeven, dat 't geloof aan Hoogere Machten een flonkerstar is op 's Levens donkre paden.

Gij allen, onverschillig of ge *nu* uzelve nog door machtspreuken laat regeeren, of ge *nu* nog hecht aan de kracht der schoone gedachten, zult moeten toegeven, dat 't heerlijk is, om zich te weten de schoone, heerlijke gedachten van vele tijden, die zich als blankgewiekte duiven in het luchtruim ophouden, en komen toesnellen, als ons hart ze door verlangen wenkt.

En ziet, nu is U allen, groote menschen, de vreeselijke macht gegeven om die flonkerstar bij Uw kinderen uit te dooven, om de blankgewiekte duiven der schoone gedachten ver weg te bannen, om 't hart van Uw kinderen gevoelloos te maken voor de heerlijkheid van 't stralende licht en verlangenloos naar de vlucht der blanke duiven.

Dat kunt ge heel gemakkelijk doen — enkel maar, door dat hart te verpletteren onder den zwaren stap der sleur, der traditie.

Zeker, zeker, doe Uw kind maar heel gauw op de catechisatie. „'t Goede komt er nooit vroeg genoeg in.” Stuur ze vooral naar de scholen met den Bijbel, laat ze bij Gods woord opgroeien — waarom niet? Volg hierbij vooral den raad van oud-tantes en grootmoeders, of de inspraak van Uw eigen dor, verkruimeld, verpletterd hart, waar een vader of een grootvader den hak der sleur heeft ingetrapt.

Zie, nog niet lang geleden behoorde ik tot de kinderen. En nu ik hun rijen heb verlaten en ook op mijn beurt kan gaan borduren op dat eeuwige leugenthema: „zorgelooze, blijde jeugd”, nu hoor ik vele stemmen opgaan uit die rangen en me smeeken: „Vertel van onzen

¹⁾ Wat Nannie van Wehl hier zegt, is me voor een groot deel uit de ziel gegrepen. Als nu maar niet deze of gene er over „politiek” in ziet. Al schijnt dit stuk de „bizonde school” te bestryden, het richt zich voor mijn gevoel meer tot die zogenoemde godsdienstige opvoeding in school, kerk en huis, waar het hart bij verdort. De „bizonde school” kan er haar voordeel mee doen.
JAN L.

strijd en onze moeiten, gij, die dit alles nog niet vergeten kunt zijn.”

De kinderen treden het Leven in met vele goede gaven in de handen: levenslust, levensmoed, geloof aan het Hooge, aan het Goede.

Nu moeten ze door den wilden stroom heen, die Opvoeding heet.

Zie, hoe ze worstelen, om hun kostbare gaven buiten 't bereik der golven te houden. — Hooger, steeds hooger heffen ze de handen, zwaarder, steeds zwaarder wordt hun last — ze moeten laten glippen, deze dit — en gene dat. — Om 't behoud van 't dierbaarste strijden ze 't meest.

En als ze op vasten bodem staan, heeft de een zijn levenslust in de golven verloren, en de ander zijn geloof aan 't goede, en een derde zijn geloof aan God — en een vierde alles.

Mij was 't dierbaarste — 't geloof aan God. En ik had ook lief 't geloof aan een Heiland, 't geloof aan de oude leerstellingen.

Ik zal mijn credo uitspreken, om op zuiverder standpunt te staan.

Ik geloof aan den ouden God, Schepper des Hemels en der Aarde — aan Zijn Almacht en Heerlijkheid — doch al 't andere, dat de christelijke kerk van zijn belijders eischt, heb ik verloren in de woeste golven. — God weet, hoe ik hieronder geleden heb, hoe ik in lange nachten geworsteld heb om mijn geloof te behouden; hoe ik mij afpijnde om kracht en schoonheid te voelen in de krachtigste en schoonste woorden, die ooit gesproken zijn.

Zoo iemand voor mijn ziele beeft, omdat die *veel* verloren heeft, dan weet ik mezelve vrij van schuld. Die komt neer op 't hoofd dergenen, die me „in 't geloof moesten onderrichten”; op hen, die 't Godsbeeld op mijn schouders legden, toen ik nog willoos en krachtloos moest vallen onder mijn last; die de schoone woorden dof en krachtloos maakten, door ze me te zeggen zonder dat ik de kracht en de schoonheid kon voelen.

„Doch 't geloof aan God hebt ge toch,” hoor ik een zeggen. „Dat is dan toch het resultaat van uw opvoeding!”

Ah — dat denkt *gij*? En nu lijkt 't me, of ik blij ben, dat ik een nederlaag kan toebrengen aan wie me op deze wijze tegenspreken.

Neen, de God, dien ik nu ken en tracht te dienen, is niet de beduimelde, verkreukelde godspop, die men mij in mijn kinderjaren in de handen trachtte te stoppen.

De groote God heeft goedgevonden zich *nog* aan mij te doen kennen, nadat ik mijn gedachten verkleind en bezoedeld had, nadat ik God zelf beleedigd had met naar die pop om te zien. Dat ik 't ingeschapen geloof aan een Hoogen God behouden heb, is te danken aan veel leed en veel vreugde, aan de bijzondere omstandigheden van 't leven zelve.

Niet aan U te danken, mijn onderrichters in de leer, heb ik mijn geloof aan God. Neen, dat was Zijn Genade zelf. Gij anderen, wilt ge van Gods Genade niet hooren, noemt 't al wat ge wilt, maar meent niet, dat ik mijn geloof dank aan mijn godsdienstonderricht.

En, zoo mijn ziele schade lijdt, omdat ik 't geloof aan een Heiland, van al de hiermee verbonden leerstellingen heb verloren — aan U dat te wijten mijn onderrichters en onderrichtersessen in 't geloof, aan U de schuld!

Gij liet me uitspreken de woorden welke de schoonste gedachte, die ooit door menschenherschens voortgebracht is, bevatten: „Alzoo lief heeft God de wereld gehad —” *gij* liet ze me uitspreken, voordat in mijn ziel een vezel gereed was, ze op te vangen en te verstaan. 't Was een moeilijke tekst en ik zat er lang over: „Alzoo lief heeft God — alzoo lief heeft God — de wereld gehad — gehad — dat Hij zijn eeniggeboren — de wereld gehad, dat Hij zijn Eeniggeboren Zoon —”

Zoo brabbelde ik voort, tot ik den ganschen tekst kende — „en wat daar verder volgt.”

Toen kwam de tijd, die ieder wordend mensch doorleeft, de tijd, waarin men zich bekommerd gaat voelen om zijn zonden, en bekommerd om zijn leven hiernamaals.

O, ik *wist*, hoe ik dat alles in orde moest brengen. Ik *wist* 't even goed, als hoe ik 't theorema van Pythagoras moest bewijzen. Zeker, zeker, aan den Heiland gelooven, dien God gegeven had, Hij die de wereld zoo lief had —

Zóó ver hadt ge me toch nog niét uitgedoofd, of ik begreep nog wel, dat er niet alleen *weten* bij te pas kwam, ook voelen — ach ja, voelen alleen!

Toen kwam de strijd, de zware moeilijke strijd. Ik *wist*, dat de zoolang gekende woorden flonkeren moesten als edelsteenen — doch voor mijn verdofte geestesooogen hadden ze zelfs geen schijn meer van glans.

Ik tobde me af, om *iets* van glans te ontdekken — tevergeefs.

Toen noemde ik huichelaars al degenen, van wie verteld werd, dat ze in verrukking uitriepen: „Heeft Hij mij zóó lief gehad, zoo lief?”

Iets later noemde ik aartsbotteriken degenen, die me de flonkersteenen hadden voorgehouden toen mijn geestesooogen nog te zwak waren voor hun licht.

Gij, die niet in God gelooft, zult zeggen: „Maar wat doet 't ertoe, dat ge dat geloof verloort?” Misschien zegt ge zelfs wel: „Wees blijde, dat Uw strijd zóó geëindigd is en niet anders.”

Doch waarom die strijd? Hij moet den kinderen geheel en al bespaard blijven. Ze moeten de flonkersteenen *pas* zien, als hun oogen 't licht kunnen verdragen.

En dan moeten ze zelf weten, of ze zich willen afwenden of niet.

Ach, die woorden, die heerlijke, die arme, verbrabbelde, versleten woorden! Hoe had ik niet van ze kunnen genieten! Hoe frisch, levenwekkend en bemoedigend klonken in later tijden de Psalmen me tegemoet, de Psalmen, waaraan gelukkig geen lompe plumpe handen geraakt hadden.

„Zoo ik opvoer ten Hemel, Gij zijt dáár, of bedde ik mij ter Helle, zie, Gij zijt dáár — nam ik vleugelen des dageraads, woonde ik aan het uiterste der zee — ook dáár zou Uw hand me geleiden.”

Het oude Testament heb ik dan toch behouden.

Ik heb U nog meer te verwijten, U, die me als jong kind hebt willen inwijden in Uw leer, zooals dat met een kind van christelijken huize te doen gebruikelijk is.

Gij hebt me mijn oogen leeren sluiten, mijn handen laten vouwen, mijn knieën laten buigen, eer ik in dat alles méér kon zien dan een bloote gymnastische oefening. En later, toen 't lot me geslagen had en 't mij noodig was, mijn oogen te sluiten, mijn handen te vouwen, mijn knieën te buigen, toen dacht ik onder mijn heete tranen door soms aan de moeite, die ik als klein ding had om mijn oogen dicht te houden, of ik zag opeens, droog, koud, nuchter, met den vernietigenden blik der dorre zelfcritiek, dat, als je op je knieën ligt, je lange sleep zoo prachtig uitkomt.

En dan heb ik gevloekt allen, die zich beijveren, het kind groot te brengen in de leer, allen, die catechiseeren voor jonge kinderen, allen die de scholen met den Bijbel voorspreken.

En ik heb de arme kindertjes beklaagd, die stelselmatig opgroeien in de leer, die verdrogen en verdorren, die, zoo de Groote God zelf niet helpt, nooit Hem zullen leeren kennen, Wiens naam ze zoo ijdelijk misbruiken.

Zeg, *gij* allen, die de scholen met den Bijbel voorstaat, *gij* allen, die goed vindt, dat 't kind op acht- à tien-jarigen leeftijd — als ge nog dommer zijt, nog vroeger — naar zondagscholen en catechisaties wordt gestuurd — gelooft ge nu waarlijk, dat 't begrip van God klassikaal moet worden aangebracht, dat 't geloof aan Gods Goedheid en Zijn Almacht geleerd moet worden Maandag van 9—10, Dinsdag 't laatste half uur, Woensdag weer op een anderen tijd?

Geloof ge waarlijk, dat 't gebed, uitgesproken tusschen negen uur en vijf minuten over negen, tusschen vijf minuten vóór vier en vier uur — „eene uitstorting is van de ziel voor het aangezicht Uws Heeren?”

Ge misbruikt Gods naam, ge misbruikt Zijn schoone woorden, ge misbruikt 't gebed, ge misbruikt de jonge zielen daar vóór U — daarom haat en veracht ik U en wil altijd en overal alles in 't werk stellen om te zorgen, dat ge niet nog méér zielen in 't verderf stort, niet nog méér zielen van God aftrekt.

Weet ge, wat ge eens doen moest? Niet de huizen langs gaan met Uw collectebussen, opdat Uw scholen hun ellendig bestaan kunnen voortzetten.

Maar de rijen der atheïsten moet ge langs gaan, de rijen der verbitterden, der dorren, der troosteloozen moet ge langs gaan.

En dan moet ge hun eens vragen, hoevelen van hen op scholen hebben gegaan, waar 't begrip van God klaslokaal werd aangebracht, waar gebeden werd op commando.

En dan moet ge eens luisteren naar dien smartkreet, dien ik eenige malen hoorde, die me door de ziel sneed en voor U een vervloeking op mijn lippen legde:

„Onder den domper van 't Christelijk geloof werd ik opgevoed; nu ben ik uitgedoofd voor immer.”

Ziet ge, dan is, wat een schitterende kroon van hemelsch licht is, geworden tot een domper — dan is 't geloof verloren gegaan, dan gaan die zielen verloren door U, treffelijke Christelijke opvoeders!

Of ik 't Godsbegrip in 't geheel niet voor kinderen wil, den Bijbel in 't geheel niet voor kinderen? Ja, ja, zoo graag, zoo innig graag! Maar weet ge hoe? Met één, met twee geliefde kleine wezentjes op je knieën, in je armen —

En later, als de kinderen grooter zijn, zelfs maar met één tegelijk. Want kinderen zijn schaamachtig ten opzichte van hun onthullend zieleleven, de vragen komen alleen maar, als ze bij je zijn in innigste vertrouwelijkheid.

Hoe heb ik gezeten in de rijen der catechiseerende kinderen, met bonzende slapen, bijna stikkend door 't geweld der zich opdringende vragen en gedachten — en zag en lippen van lood, onmachtig één woord te zeggen, door de tegenwoordigheid der anderen.

Ziet wel toe op de zielen Uwer kinderen! Ziet wel toe op wat ge hun zielen toedeelt — vraag Uzelve af of dat uit traditie geschiedt of omdat 't waarlijk goed is. En ik bid U, ik bid U, laat geen schoonheid verwoesten door 't zwaard der gewenning!

In den naam van wat U Heilig is, bezweer ik U, Uw rekenschap te geven van wat de toekomst brengen kan.

Bij de kostbare ziel van Uw kind smee ik U, verdoof voor hem geen flonkerstar, verdor voor hem geen bloem, zet zijn jonge naar het licht snakkende ziel niet onder een domper —

God, o God! Ik kan niet meer zeggen, niet meer aandringen. — Zeg Gij 't hun zelve, dat ze strijden moeten tegen de dreigende demonen der duisternis!

NANNIE VAN WEHL.